

Brief verstuurd aan de Colleges van Burgemeester en Wethouders in de gemeenten Dordrecht, Papendrecht en Sliedrecht

Uw kenmerk

Ons kenmerk
UIT/1702814

Datum
11 mei 2017

Onderwerp
Reactie Dienst Gezondheid & Jeugd op de resultaten van het RIVM steekproef bloed- en literatuuronderzoek PFOA

Bijlage(n)

Behandeld door/telefoonnummer
J. Slager/ 078 770 8500

Geacht College,

Met deze brief informeren wij u over de resultaten van het steekproef-bloedonderzoek en literatuuronderzoek PFOA voor inwoners van de gemeenten Dordrecht, Sliedrecht en Papendrecht.

Wat vooraf ging

Eind maart 2016 publiceerde het RIVM haar rapport 'Risicoschatting emissie PFOA voor omwonenden'. Een van de conclusies van het rapport was dat direct omwonenden van de Chemours/Dupont fabriek in Dordrecht in de periode 1977-2002 mogelijk zijn blootgesteld aan een verhoogde uitstoot van PFOA, met als resultaat een mogelijk verhoogde concentratie PFOA in het bloed. Eén van de aanbevelingen in het rapport was om steekproefsgewijs –door middel van bloedonderzoek- te verifiëren of de PFOA serumwaarden onder omwonenden overeen komen met de modelberekeningen uit het rapport "risicoschatting emissie PFOA voor omwonenden". Eind mei 2016 verleende de provincie Zuid-Holland aan het RIVM opdracht tot het uitvoeren van een 'verificatie-/steekproefonderzoek'. De uitvoering vond plaats in samenwerking van het RIVM met de Dienst Gezondheid & Jeugd. Dit onder verantwoordelijkheid van het RIVM. Het bloedonderzoek werd in september en oktober 2016 uitgevoerd door de GGD (onderdeel van de Dienst Gezondheid & Jeugd). Uit de basisregistratie personen (BRP) van de gemeenten Dordrecht, Sliedrecht en Papendrecht werden in totaal 667 mensen uitgenodigd om deel te nemen aan het onderzoek. Het bloedonderzoek vond plaats bij bewoners die lange tijd dicht bij de fabriek hebben gewoond en –ter controle- ook bij mensen die daar nog niet zo lang of juist ver vandaan wonen. In totaal werd bij 382 mensen bloed afgenomen. De analyse van de serummonsters vond plaats onder verantwoordelijkheid van het RIVM. Er vanuit gaande dat bestudering van epidemiologische gegevens en gericht bloedonderzoek in samenhang leiden tot een betere inschatting van het nut van nader onderzoek heeft het RIVM, naast het bloedonderzoek, ook literatuur- en archiefonderzoek uitgevoerd. Via het evalueren van beschikbare gezondheidskundige literatuur is bezien of in andere landen wellicht specifieke klachten of aandoeningen bekend zijn die kunnen worden gekoppeld aan bepaalde concentraties PFOA.

Resultaten onderzoek

Op 8 mei jongstleden heeft het RIVM de volgende drie rapportages aan de opdrachtgevers (Provincie ZH en Ministerie I&M) aangeboden:

- PFOA-metingen in bloed (*Metingen in serum bij omwonenden van DuPont/Chemours te Dordrecht*)
- PFOA exposure and health (*A review of scientific literature*)
- Betekenis resultaten bloedonderzoek PFOA omwonenden DuPont/Chemours

De rapportages zijn te vinden op de website van het RIVM:

<http://www.rivm.nl/Onderwerpen/P/PFOA>

De belangrijkste uitkomsten zoals opgenomen in de onderzoeken van het RIVM

De belangrijkste uitkomsten voor wat betreft het **bloedonderzoek** zijn;

- de langdurige blootstelling aan perfluorooctaan zuur (PFOA) in het verleden heeft bij omwonenden van de DuPont/Chemours fabriek mogelijk gezondheidseffecten veroorzaakt. Dit mede omdat het aannemelijk is dat de concentraties PFOA in bloed in het verleden aanzienlijk hoger zijn geweest dan nu worden gemeten. De uitkomst van het bloedonderzoek bevestigt de eerdere modelberekeningen;
- omwonenden die lang dichtbij de fabriek wonen hebben hogere concentraties PFOA in bloed dan bewoners die verder weg wonen of minder lang in de omgeving wonen;
- een deel van de omwonenden (4,7 %) heeft hogere bloedwaarden dan op basis van het Europees onderzoek werd verwacht;
- de bloedwaarden van degenen die verder weg of minder lang in de omgeving van de fabriek wonen komen overeen met waarden die in algemene zin voor mensen zijn gevonden in Europees onderzoek.

De belangrijkste uitkomsten voor wat betreft het **literatuuronderzoek** (PFOA en mogelijke gezondheidseffecten) zijn;

- uit een analyse van diverse epidemiologische studies blijkt dat er relaties zijn tussen ongewenste veranderingen in het lichaam en de PFOA concentratie in het bloed. Veranderingen worden al waargenomen vanaf relatief lage PFOA bloedconcentraties zoals die voorkomen bij de algemene bevolking;
- de meest duidelijke aanwijzingen zijn er voor een verband tussen blootstelling aan PFOA met hogere zogeheten totaal-cholesterolgehalten, hogere concentraties van het leverenzym ALT in het bloed en een lager geboortegewicht.

Voor alle andere mogelijke effecten zijn de aanwijzingen minder duidelijk;

- er zijn aanwijzingen voor een verband met hogere concentraties in het bloed van andere leverenzymen, LDL-cholesterol en urinezuur;
- er zijn aanwijzingen gevonden voor een grotere kans op chronische darmontsteking (colitis ulcerosa), zaadbal- en nierkanker, hoge bloeddruk tijdens de zwangerschap en zwangerschapsvergiftiging;
- er zijn aanwijzingen voor een verband tussen de blootstelling en een verminderde toename van antilichamen in het bloed na vaccinaties, hogere of lagere concentraties in het bloed van schildklierhormonen en schildklierziekten.

In de wetenschap is nog veel onzekerheid bij welke bloedconcentraties ongewenste veranderingen in het lichaam optreden. Op basis van de beschikbare epidemiologische informatie is het niet mogelijk een oorzakelijk verband aan te tonen tussen de ongewenste veranderingen en PFOA blootstelling.

Conclusies van het RIVM

Het RIVM is van mening dat een algemeen gezondheidsonderzoek onder omwonenden weinig tot geen gezondheidswinst oplevert voor de omwonenden. Herkenning en behandeling van de ongewenste veranderingen in het lichaam, die mogelijk als gevolg van PFOA blootstelling optreden, worden in sommige gevallen al ondervangen door standaard screening (bij zwangeren). De mogelijke ernstige gezondheidseffecten komen heel weinig voor, hierdoor is een eventuele extra kans op het effect ook erg klein. Daarnaast zijn er relatief kleine veranderingen in het lichaam (cholesterol, leverenzymen) die ook door verschillende andere factoren kunnen worden veroorzaakt. Enkele van de mogelijke ongewenste veranderingen veroorzaken gezondheidsklachten die men met de huisarts kan bespreken. Om de juiste diagnose te bespoedigen lijkt het zinvol om huisartsen, verloskundigen en medisch specialisten in de regio voor te lichten over het mogelijk verband met de ongewenste veranderingen in het lichaam, die mogelijk als gevolg van PFOA blootstelling optreden. De deelnemers aan het bloedonderzoek kunnen, net als andere omwonenden, met vragen over hun persoonlijke gezondheid terecht bij de huisarts.

Aanbevelingen van het RIVM

Het RIVM beveelt het volgende aan:

- laat de Dienst Gezondheid & Jeugd (GGD ZHZ), in samenspraak met het RIVM, de bevindingen van de onderzoeken onder de aandacht brengen bij huisartsen, verloskundigen en medisch specialisten in de regio;
- blijf ontwikkelingen in de wetenschappelijke literatuur over de effecten van PFOA en de internationale ontwikkelingen rond grenswaarden volgen;
- voor *onderzoeksdoeleinden* kan aanvullend blootstellingsonderzoek onder deelnemers met hoge PFOA bloedconcentraties worden overwogen. Mogelijk zijn er specifieke bronnen van PFOA blootstelling die de hogere PFOA waarde in bloed kunnen verklaren. Dergelijk blootstellingsonderzoek vergt een nadere uitwerking (doel, methode, kosten, uitvoering).

Visie Dienst Gezondheid & Jeugd (GGD ZHZ)

De Dienst Gezondheid & Jeugd onderschrijft de conclusie en het advies van het RIVM en ziet op dit moment **geen** aanleiding tot het uitvoeren van een (individueel) gezondheidsonderzoek.

De Dienst Gezondheid & Jeugd is met het RIVM van mening dat huisartsen, verloskundigen en medisch specialisten geïnformeerd moeten worden over de onderzoeksresultaten van het steekproef bloedonderzoek en het literatuuronderzoek door het RIVM. Dit met als doel een juiste diagnose te bespoedigen en aandacht voor ongewenste veranderingen in het lichaam -die mogelijk het gevolg zijn van PFOA blootstelling- te vergroten.

Het RIVM geeft aan dat het zinvol kan zijn om de achttien mensen met een hogere bloedwaarde (boven 21 ng/ml) uit te nodigen voor een nader onderzoek, waarbij onderzocht kan worden of er een verklaring is waarom zo'n hogere waarde bij hen aanwezig is. Dat biedt de individuele deelnemer geen handelingsperspectief, maar leidt mogelijk wel tot meer kennis over deze problematiek.

De Dienst Gezondheid & Jeugd ondersteunt de aanbeveling van het RIVM met betrekking tot aanvullend blootstellingsonderzoek onder deelnemers met hoge PFOA-bloedconcentraties en is bereid een bijdrage te leveren aan de uitvoering van het onderzoek.

Acties Dienst Gezondheid & Jeugd (GGD ZHZ)

De deelnemers aan het steekproef bloedonderzoek die te kennen hebben gegeven graag hun individuele bloedwaarde te ontvangen zijn inmiddels door de Dienst Gezondheid & Jeugd (GGD ZHZ) persoonlijk, per brief, geïnformeerd. Deze uitslag wordt door de GGD ZHZ of het RIVM niet naar de behandelend arts van de deelnemer gestuurd. Als de deelnemers daaraan behoefte hebben kunnen zij deze uitslag zelf met hun (huis)arts delen.

De Dienst Gezondheid & Jeugd zal de volgende acties uitvoeren:

- *Informereren huisartsen/specialisten.* De Dienst Gezondheid & Jeugd (GGD ZHZ) informeert de huisartsen, verloskundigen en medisch specialisten in de regio over de onderzoeksresultaten en de –voorlopige- interpretatie hiervan. Er zullen aan huisartsen door de GGD geen individuele uitslagen worden doorgegeven.
- *Beantwoorden vragen.* De Dienst Gezondheid & Jeugd is voor bewoners, huisartsen en andere belanghebbenden bereikbaar voor vragen over de onderzoeksresultaten. De Dienst is daarvoor bereikbaar op werkdagen. Onze medewerkers Medische Milieukunde (MMK) zullen de vragen inventariseren en zo goed mogelijk beantwoorden.
- *Afstemming/advisering gemeenten.* Over het vervolgtraject en mogelijk nieuwe ontwikkelingen zal de Dienst Gezondheid & Jeugd in overleg blijven met de gemeenten, hen vanzelfsprekend blijven adviseren en eventueel ondersteunen tijdens bewonersavonden.

Meer informatie (onder andere een Q&A) over PFOA kunt u vinden op;

- De website van het RIVM: <http://www.rivm.nl/Onderwerpen/P/PFOA>
- De website van de Dienst Gezondheid & Jeugd:
<https://www.dienstgezondheidjeugd.nl/publiek/thema-s/milieu-gezondheid/steekproef-pfoa>

Wij zullen uw college op de hoogte houden van de verdere ontwikkelingen.

Met vriendelijke groet,

K.J. van Hengel
Directeur Dienst Gezondheid & Jeugd